

## Правова вікторина

### Навчально-виховна гра

Навчально-виховна гра проводиться в межах загальноліцейного місяця правових знань. Подана вікторина складається з трьох частин та проводиться серед учнів 9 класів.

**Мета:** виховання в учнів інтересу до правових знань, популяризація правових законів, формування правової культури учнів.

**Тип уроку:** узагальнення і систематизація вивченого.

**Обладнання:** аркуші з завданнями, проектор.

### Перебіг вікторини

Відповіді на запитання вікторини були надані учням напередодні. Вікторину можна проводити, даючи учням завдання на роздруківках (додаток на с.), але цікавіше проектувати завдання на екран, адже тоді одна група може оскаржити усну відповідь іншої та надати власне правильне формулювання відповіді.

### Частина I

Дати розгорнуті відповіді на запитання (продовжити речення). Правильна відповідь за кожне запитання — 1 бал. Усього — 8 балів.

#### 1. Держава — це ...

**Відповідь:** Держава — це універсальна політична форма організації правління, що характеризується суверенною владою, політичним та публічним характером, реалізацією своїх повноважень на певній території через систему спеціально створених органів та організацій, за допомогою яких здійснюється політичне, економічне та ідеологічне управління суспільством та керівництво загально-суспільними правами.

#### 2. Назвіть теорії походження держави

**Відповідь:** Теорій походження держави є шість: патріархальна, теологічна, договірна (природно-нравова), органічна, матеріалістична (класова) і теорія насильства.

1. **Патріархальна теорія** (Аристотель, Р. Філмер, Н. К. Михайловський, М. Н. Покровський). Відповідно до цієї теорії держава походить від патріархальної сім'ї, внаслідок її розростання: сім'я — сукупність сімей (селище) — сукупність селищ (держава). Аристотель називав людину політичною твариною, яка вступає у відносини з людьми з метою виживання.

Відбувається утворення сімей. Розвиток цих сімей у результаті розмноження призводить до створення селищ, їх об'єднання утворюють державу.

**2. Теологічна теорія** (Фома Аквінський) ґрунтується на ідеї божественного створення держави з метою реалізації загального блага. Вона обґрунтовує панування духовної влади над світською, церкви — над державою. Кожній людині наказується упокоритися перед волею Бога, кий встановив державну владу, підкоритися тій владі, яка санкціонована церквою. Теологічна теорія пронизана ідеєю вічності держави, її непорушності. Звідси випливає твердження про необхідність збереження в незмінному вигляді всіх існуючих у суспільстві державно-правових інститутів.

**3. Договірна (природно-правова) теорія** (Г. Гроцій, Б. Спіноза, Т. Гоббс, Дж. Локк, Ж.-Ж. Руссо, Я. Козельский, М. Радищев, І. Кант). Дана теорія ґрунтується на ідеї походження держави в результаті угоди (договору) як акта розумної волі людей. Об'єднання людей в єдиний державний союз розглядається як природна вимога збереження людського роду і забезпечення справедливості, свободи і порядку.

**4. Органічна теорія** (Г. Спенсер) ототожнює процес виникнення і функціонування держави з біологічним організмом. Уявлення про державу як про своєрідну подобу людському організму сформульовані ще давньогрецькими мислителями. М. Спенсер у ХІХ ст. розвив цю думку, заявивши, що держава — це суспільний організм, який складається з окремих людей, подібно до того, як живий організм складається з клітин.

**5. Матеріалістична (класова) теорія** (К. Маркс, Ф. Енгельс, В. Ленін) ґрунтується на тезі про економічні причини (наявність приватної власності) виникнення держави, які породили розкол суспільства на класи з протилежними інтересами. К. Маркс писав, що держава є «орган панування, орган гноблення одного класу іншим». В. Ленін називав державу «машиною для підтримки панування одного класу над іншим». У їх трактуванні держава забезпечує переважні інтереси економічно панівного класу за допомогою спеціальних засобів підкорення і управління.

**6. Теорія насильства** (Є. Дюринг, Л. Гумплович, К. Каутський) пояснює виникнення держави як результат війн, насильницького підкорення одними людьми інших (у Є. Дюринга — частини суспільства іншою частиною, у Л. Гумпловича і К. Каутського — одного племені іншим).

### ***3. Назвіть функції, які виконує держава***

***Відповідь: Функції держави поділяються на:***

*Основні* — здійснюються протягом всього терміну її існування, без яких розвиток та існування держави неможливі:

- економічна;

- політична;
- правоохоронна;
- гуманітарна;
- інформаційна;
- охорони здоров'я населення;
- оборонна та ін.

*Додаткові* (неосновні) — напрямки діяльності держави, які є складовими основних функцій і завдяки яким вони реалізуються.

#### ***4. Що таке правова держава?***

*Відповідь:* **Правова держава** — це держава де діють справедливі і шляхетні закони, усі люди рівні перед законом і судом, втілюється принцип верховенства права, забезпечуються права і свободи людини, гарантується принцип недопустимості звуження існуючих прав і свобод людини, та відповідальності влади перед людиною, а реалізація принципу розподілу влади забезпечує гармонізацію державного управління, злагоду в суспільстві та створює умови недопустимості зловживань та повороту до гіршого.

#### ***5. Назвіть ознаки держави***

*Відповідь:* Загальні ознаки держави:

1) Територія — матеріальна основа існування держави. Сама територія не породжує держави. Вона лише створює простір, у межах якого держава простирає свою владу на населення, що мешкає тут. Територіальна ознака породжує громадянство — юридичний зв'язок особи з даною державою, який виражається у взаємних правах і обов'язках;

2) спеціальний апарат управління — систему державних органів, що складаються з особливого розряду осіб, професіоналів з управління;

3) має у своєму розпорядженні апарат легального примусу: збройні сили, установи і заклади примусового характеру (армія, поліція, тюремні і виправно-трудові установи);

4) в особі компетентних органів видає загальнообов'язкові юридичні норми, забезпечує їх реалізацію, тобто держава організує громадське життя на правових засадах, виступаючи, таким чином, як арбітр, що узгоджує індивідуальні, групові і суспільні інтереси. Вона забезпечує і захищає права своїх громадян, а також інших людей, що перебувають на її території. Без права, законодавства держава не в змозі ефективно керувати суспільством, забезпечувати здійснення прийнятих нею рішень;

5) має єдину грошову систему;

6) має офіційну систему оподаткування і фінансового контролю;

7) має суверенітет;

8) має формальні реквізити — офіційні символи: прапор, герб, гімн.

#### ***6. За формою правління держави поділяються...***

*Відповідь:* За формами правління всі держави поділяють на дві великі групи: монархії та республіки.

### **7. Республіки бувають...**

*Відповідь:* Види республік:

парламентарна — склад уряду формує тільки парламент і воно підлегло тільки йому (ФРН, Італія й ін.);

президентська — глава держави (президент) самостійно (іноді з наступним схваленням верхньої палати парламенту) формує склад уряду, керує їм, визначає його політикові (США, Іран, Ірак і ін.);

змішана (президентсько-парламентська або парламентсько-президентська, іноді в юридичній літературі замість терміна «змішана» використовується термін «напівпрезидентська») — пропонується президентом склад уряду (прем'єр-міністр і ін.) підлягають обов'язковому затвердженню всім парламентом (Франція, Фінляндія й ін.).

### **8. Федерація, конфедерація, імперія...**

*Відповідь:* **Федерація** — це постійний союз окремих суверенних держав, які утворили єдину державу на добровільній основі і передали певну частину свого суверенітету (прав) центральним федеральним органам.

**Конфедерація** — це такий союз держав, які добровільно об'єдналися для досягнення певних спільних цілей в політичній, економічній і військових сферах.

**Імперія** — це така складна і велика держава, яка об'єднує інші держави або народи в результаті завоювань, колонізації та інших форм експансії. Імперія тримається на насильстві, на державному примусі.

## **Частина 2**

Правильна відповідь за кожне тестове запитання — 2 бали. Усього — 12 балів.

### **Тестові завдання**

1. Що є головним обов'язком держави?

**А** забезпечення економічної самостійності;

**Б** забезпечення обороноздатності;

**В** утвердження та забезпечення прав і свобод людини.

*Відповідь:* В.

2. Суверенітет України поширюється:

**А** на окремі території;

**Б** на всю територію;

**В** регламентується спеціальним законом.

*Відповідь:* Б.

3. За політичним режимом Україна:

- А** авторитарна держава;
- Б** демократична держава;
- В** тоталітарна держава.

*Відповідь:* Б.

4. За Конституцією Україна є державою:

- А** унітарною;
- Б** федеративною.

*Відповідь:* А.

5. Хто прийняв Конституцію України?

- А** український народ;
- Б** Президент України;
- В** Верховна Рада України.

*Відповідь:* В.

6. Від імені кого була прийнята Конституція України?

- А** народу України;
- Б** Верховна Рада України;
- В** Президента України.

*Відповідь:* А.

### *Частина 3. Розв'язування правових задач*

Правильна відповідь за кожну задачу — 3 бали. Усього — 18 балів.

1. Громадянин Д. дав у борг своєму товаришеві 9000 грн., які той пообіцяв повернути через місяць. Проте у визначений час товариш не з'явився. Після нагадування про борг він повертати гроші відмовився.

*Відповідь:* Консультація для громадянина Д.: треба звернутися до суду. Проте, якщо не була оформлена відповідна розписка й немає свідків угоди, повернути борг майже неможливо.

2. Покупець кілька днів тому придбав у магазині телевізор. Він виявився неякісним.

*Відповідь:* Консультація для покупця: звернутися до магазину, якщо є чек про придбання телевізора, і вимагати повернення грошей чи обміну товару на якісний. У разі відмови магазину — звернутися до суду.

3. Після смерті громадянина В. у нього залишилося майно на 50 000 грн. Про своє бажання отримати це майно заявили 13-річна донька померлого, 82-річна мати та брат померлого (40 років).

*Відповідь:* Консультація для брата: він не отримає спадщину, оскільки є спадкоємці першої черги — неповнолітня донька та стара мати.

4. 17-літній Валентин улаштувався на роботу. Ніяких пільг на роботі він не отримав.

*Відповідь:* Консультація для юнака: адміністрація не права:робочий тиждень — 36 годин, відпустка — календарний місяць, заборона нічних змін, позаурочної роботи, шкідливого виробництва.

5. Робітник проспав і запізнився на робочу зміну на 3 год. і 5 хв. Він попросив вибачення в бригадира, проте його звільнили з роботи.

*Відповідь:* Консультація для робітника: прогул — підстава для звільнення.

6. На підприємстві відбувається скорочення штату працівників. Бригадир запропонував своїм працівникам написати у зв'язку з цим заяву про звільнення за власним бажанням.

*Відповідь:* Консультація для робітників: не писати заяву, оскільки в такому разі вони втратять статус робітників, що потрапили під скорочення штату, і матеріальне відшкодування.

#### *Частина 4*

Підбиття підсумків, визначення переможців, нагородження призами.

#### *Використані джерела*

Глушко Є., Цилицький В., Беднарчук С., Якимчук В. Інтелектуальна мішень. Тернопіль: Підручники і посібники, 2010. 96 с.

Лисаков В. Г. 1000 загадок. Донецьк: Сталкер, 2008. 319 с.

Конституція України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80> (дата звернення: 01.11.2019)

Конвенція ООН про права дитини. URL: [http://www.un.org.ua/images/documents/3719/convention\\_small\\_final.pdf](http://www.un.org.ua/images/documents/3719/convention_small_final.pdf) (дата звернення: 01.11.2019)

Копейчиков В.В. Правознавство.Київ:Юрінком Інтер.Підручник,2003 р.

Окружна Т. О. Правові задачі. URL: <http://bvpravo.blogspot.com/2016/10/blog-post.html#more> (дата звернення: 01.11.2019)

<http://ru.osvita.ua/vnz/reports/law/9803/>